

Nyitott fotoakusztikus kamra alkalmazása vízgőz fluxus mérésére

Bozóki Zoltán, Horváth László, Huszár Helga

SZTE, TTIK, Optikai és Kvantumelektronikai Tanszék
ELKH-SZTE Fotoakusztikus Környezetifolyamat-megfigyelési kutatócsoport

Nagy Zoltán, Pintér Krisztina

MATE, Növénytermesztési-tudományok Intézet, Növényélettan és Növényökológia Tanszék
ELKH-MATE Agroökológiai Kutatócsoport

Torma Péter

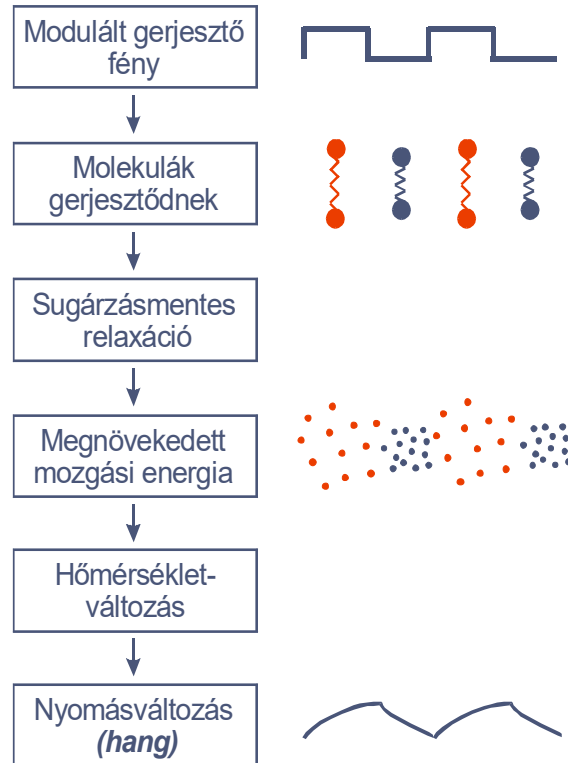
Víz tudományi és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium, BME, ÉMK, Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék

Weidinger Tamás

ELTE, TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Meteorológiai Tanszék

A fotoakusztikus jelenség

A CARIBIC konténer
Egy automatikus laboratórium egy utasszállító csomagterében
Súly: 1,5 tonna
Repülési gyakoriság: 1 hónap

**Airbus
A 340-600**

D-AIHE

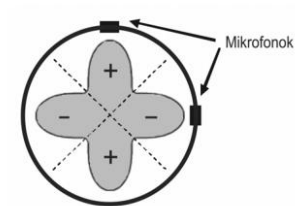
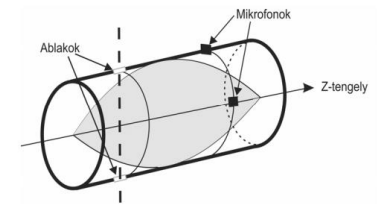
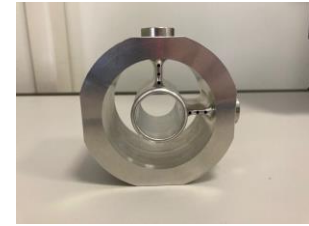
**Mintavevő
egység**

Fotoakusztikus módszer nyitott kamra alkalmazásával

Előnyei:

- Izokinetikus körülmények
- In situ mérés, nincs mintavétel
- Gyors válaszüidő
- 12 kHz rezonancia frekvenciára optimalizált geometria

Vízgőz fluxus összehasonlító mérések

Cél és módszer

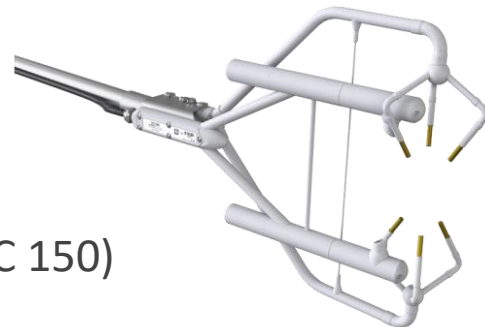
Nagy frekvenciás fotoakusztikus vízgőz *koncentráció* szenzor
kombinálása ultrahang anemométerrel

vízgőz fluxus mérése

Referencia műszer: örvény-kovariancia (EC) műszeregység:

- nyílt utas infravörös gáz ($\text{CO}_2/\text{H}_2\text{O}$) analizátor (Campbell EC 150)
- ultrahang anemometer (Campbell CSAT3)

A fluxus számítása

Szélesség és a vízgőzsűrűség fluktuációjának kovarianciájából

$$F = - (\overline{w'c'})$$

- a nagy frekvenciájú jelek kovarianciájának maximalizálása a jelek egymáshoz képesti időbeli eltolásával
- EC esetében ez biztosított, mivel a két szenzor szinkronizálva van

Örvény kovarianciamérés módszere

Impulzusáram:

$$\rho_a \cdot u_*^2 = \rho_a \cdot (-\overline{u'w'})$$

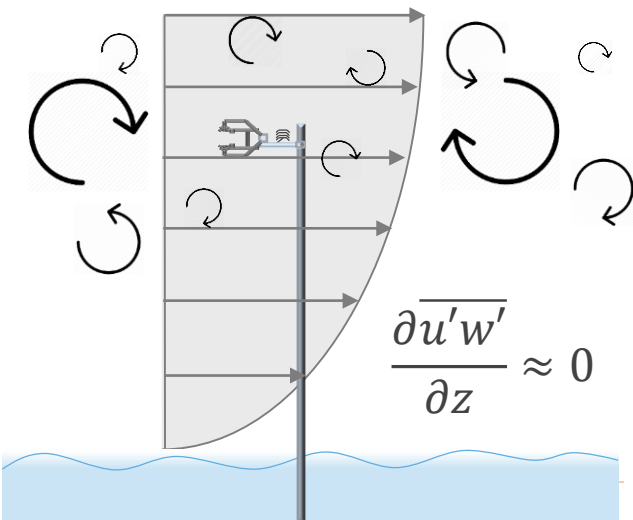
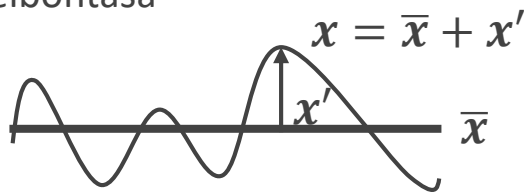
Érzékelhető hőáram:

$$H = \rho_a \cdot c_{pH} \cdot \overline{T'w'}$$

Párolgási hőáram:

$$LE = \rho_a \cdot \lambda \cdot \overline{q'w'}$$

Mért idősor átlagra és
fluktuációra történő
felbontása

t_i		u'_i, T'_i, q'_i
t_{i+1}		$u'_{i+1}, T'_{i+1}, q'_{i+1}$

w – függ. szélesség

u – vízsz. szélesség

T – hőmérséklet

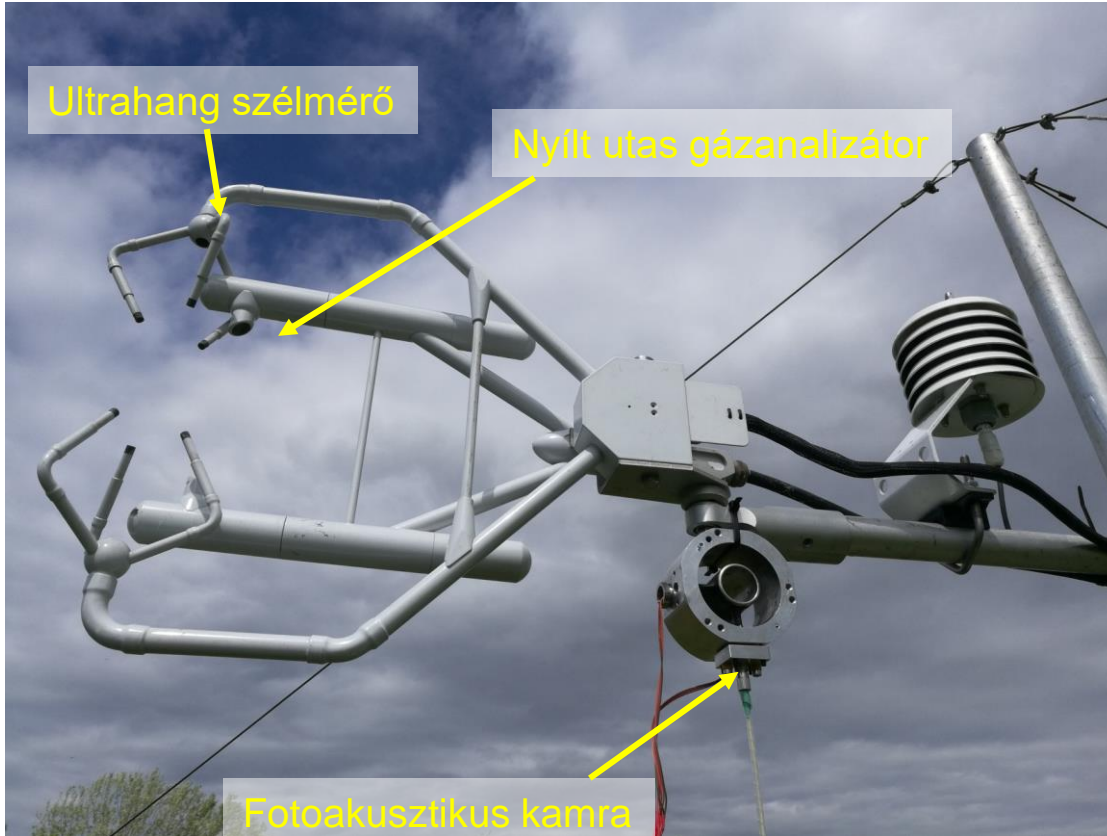
q – vízgőzsűrűség

ρ_a – levegő sűrűsége

c_{pH} – levegő fajhője

λ – víz párolgáshője

A két műszerkombináció együtt

Klasszikus EC (örvény kovariancia):

- Nyílt utas gázanalizátor
- Ultraszhang szélmérő

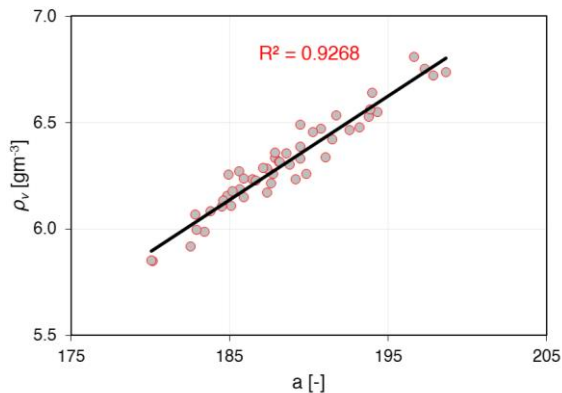
Új fejlesztés

- Nyitott kamrás fotoakusztika
- Ultraszhang szélmérő

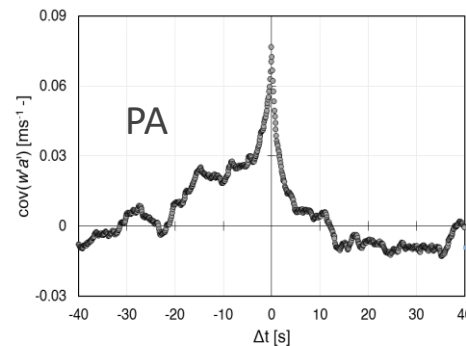
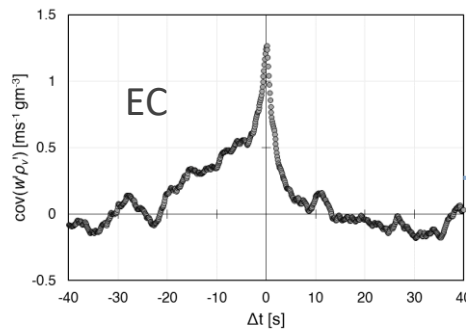

Kovarianciák és koncentrációk

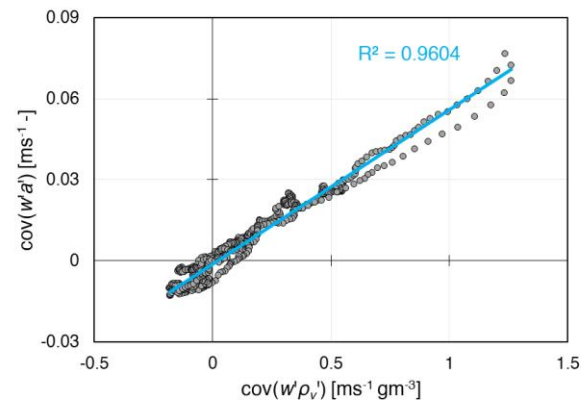
Vízgőzsűrűség vs. fotoakusztikus jel

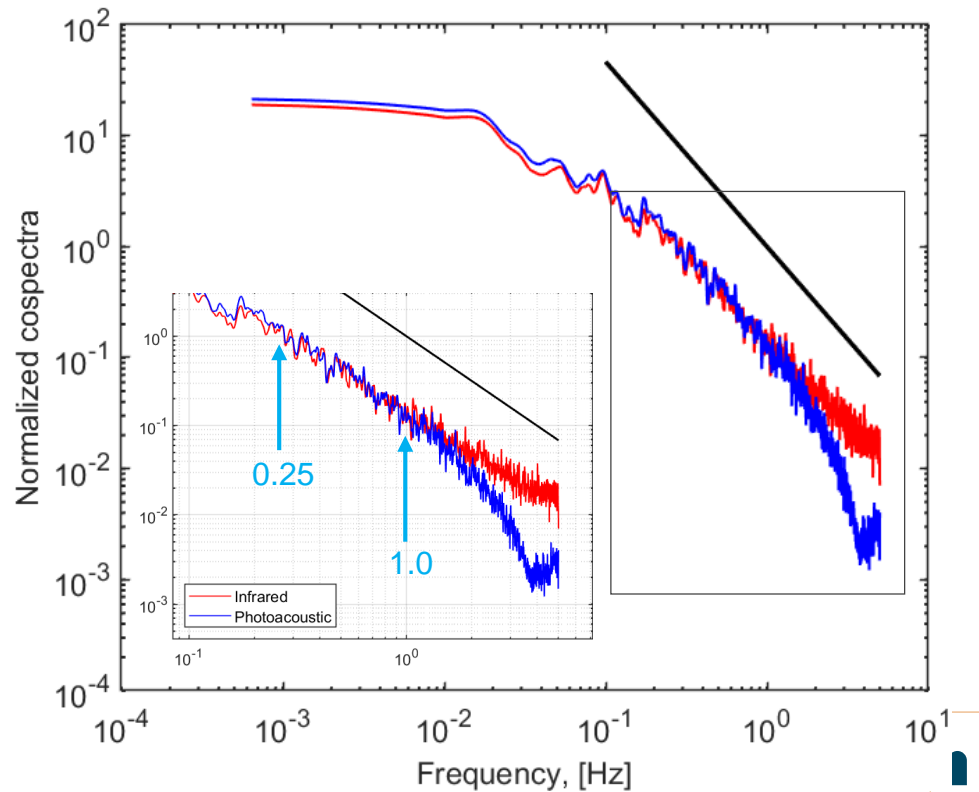
Kovarianciák az időeltolás függvényében

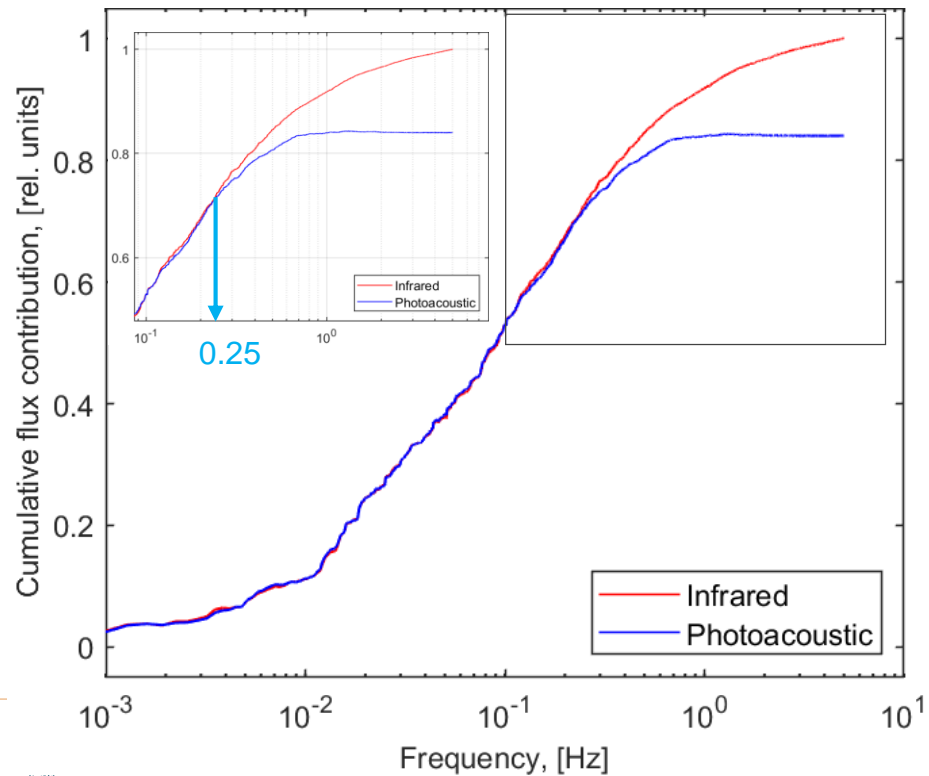
Két műszerkombináció kovarianciáinak kapcsolata

Frekvenciák hozzájárulása a teljes fluxushoz

Dampening: 0.84

Összehasonlítás eredménye

- Szoros egyezés a fluxusok között
- A nyitott PA cella alkalmas a H₂O fluxus mérésére
- A kovariancia idősorok hasonló mintázatot mutatnak

De: nagyobb frekvenciákon a fluxus némileg alábecsült a PA cella alkalmazásával.

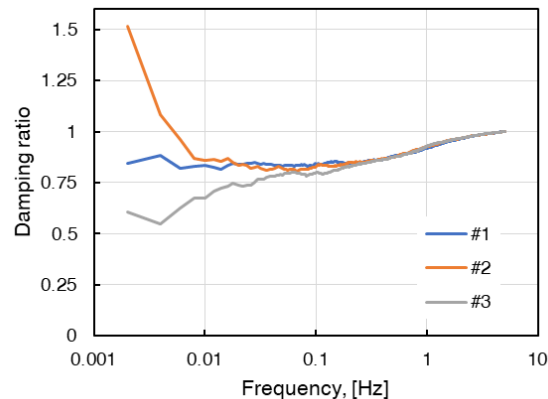
Eltérés lehetséges okai:

- a PA-cella alakja és/vagy orientációja nem optimális
- az anemométertől való távolság jelentősebb volt, mint az EC150 esetében
- a szinkronizálás kevésbé volt pontos

A kapott fluxus adatpárokkal az irodalom alapján létrehozható egy spektrális csillapítási függvény, amely korrekcióra használható.

Összefoglalás és konklúziók

- Fotoakusztikus-elvű vízgőz koncentráció mérés: nyitott kamra
- Nyitott kamra kombinálása nagy frekvenciás ultrahang szélmérővel: vízgőz **fluxus**
- Lehet találni átviteli/korrekciós függvényt a két műszeregyüttesből kapott kovarianciák (nyers fluxusok) között

- De az egyes mérésekhez tartozó „damping ratio” erősen változik.
- Pl. proton-transfer-reaction mass spectrometry esetében a damping factor szélesség függő (Amman et al., 2006).
- Kamra frekvencia szerinti mérési pontosságának vizsgálata

Összefoglalás és konklúziók

- Valószínűsítjük, hogy lehet találni átviteli/korrekciós függvényt
- Módszertan pl. Amman et al., 2006 (Atmos. Chem. Phys.)
- Szenzibilis hőáram mindig mérve van, felhasználható az átviteli függvényhez
- További terepi mérések októbertől az átviteli függvény részletes vizsgálata és felállítása érdekében
- Feltételezett hatótényezők:
  - szélesség és -irány
  - stabilitási állapot
  - kamra irányultság

Alkalmazási lehetőség: vízgőzprofil mérése a Balaton fölött

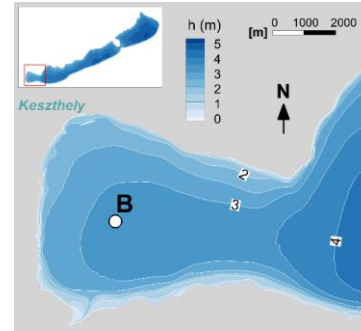
A fotoakusztikus nyitott kamra
kis méretű, kis fogyasztású

Kis méretű ultrahang
anemométerek elérhetőek

Drónra telepíthető

3D-s fluxus-mezők mérése

A felszín turbulens cserefolyamatok javarészt pontszerűen mérhetők
Ilyen a párolgás, a Balaton vízmérlegében a legnagyobb veszteség

A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE

Az MTA programsorozata

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

mta.hu

És a támogatást: NKFIH-OTKA-K-138176

